

Distansstödspodden: Scenarioplanering

Intro Kristoffer Hedram: Det blir väldigt jobbigt att hela tiden bli reaktiv på saker och ting och få släcka bränder, och någonstans så är det ju lite det som man under våren har fått göra för att det varit så snabba kast, och det är det vi har velat hjälpa till med att någonstans försöka greppa den här osäkerheten och säga att det här är en rimlig väg, det här är en trolig väg, och det här är en möjlig väg.

Intro Mikael: Hur gör vi det möjligt att planera utbildningar under coronapandemin när förutsättningarna kan ändras väldigt snabbt. Svar på det har Kristoffer Hedram från Göteborgsregionen som varit med och tagit fram en modell för scenarioplanering inom projektet Skola hemma. Det här är Distanspodden från Myndigheten för yrkeshögskolan. Jag heter Mikael Andersson.

Mikael: -Välkommen Kristoffer!

Kristoffer - Tack så hemskt mycket.

Mikael: - Ska vi börja med att få reda på vem Kristoffer Hedram är?

Kristoffer: - Jag jobbar som projektledare på Göteborgsregionen, de som inte känner till vad det är så är det egentligen ett kommunalförbund som jobbar med tretton stycken kommuner runt om i Västsverige, och jag fokuserar på utbildning och skola, och har gjort det egentligen i snart tio års tid. Jag har jobbat med digitalisering och lärande.

Mikael: - Ordet scenarioplanering är kanske inte det som de flesta hört, ska vi börja med om du berättar lite vad scenarioplanering egentligen är?

Kristoffer: - Våren har ju varit superintensiv för väldigt många skolformer och elever och lärare och våran ambition inom ramen för Skola hemma har ju varit att hitta ett sätt att försöka att förutspå, eller förutse, potentiella framtider för skolor för att se vad som potentiellt sett skulle kunna tänkas hända. Då har vi jobbat med en metod för att kunna konkretisera en framtid som är lite osäker.

Mikael: - Just scenarioplaneringen, var har den sitt ursprung, den modellen?

Kristoffer: - Från första början så har det sitt ursprung inom militären sedan lång tid tillbaka, och sedan, tittar man ännu lite fram, så har det varit inom oljeindustrin, har ju det varit en fråga där man har försökt titta på hur de olika... hur olika trender, olika faktorer, påverkar framtiden. Det är ju det som vi har velat göra här i och med att vi har en situation där skolor och utbildningsanordnare har varit väldigt mycket här och nu och fått fokusera på sitt egna arbete, och det har varit lite klurigt och svårt att lyfta blicken. Därför så valde ju vi att ta fram olika typer av möjliga eller rimliga framtider framåt, så att det blir ett stöd för att konkretisera för skolorna.

Mikael: - Vilka är de viktigaste elementen i en scenarioplanering, rent generellt tänker jag nu?

Kristoffer: - Amen, det som har varit viktigt i det här det är ju någonstans att titta på vilka yttre faktorer ser vi kan påverka skolan och undervisningen och då skulle man kunna titta på det utifrån tre olika nivåer. Om vi har tre ringar framför oss kan vi försöka visualisera oss tre ringar. I den mittersta ringen så har vi skolan, och där finns det ju faktorer som påverkar skolan. Det finns ju elever, vi har läroplaner, vi har lärare, vi har ämnen och vi har skolans lokaler. Det är liksom väldigt direkt kopplat till skolan. Ringen utanför det är ju närvärden, alltså faktorer som indirekt kan påverka skolan och det är ju till exempel myndigheter, Skolverket är en sådan. Vi har skolhuvudmannen som är en annan vårdnadshavare, skulle kunna vara om man tittar på gymnasiet och grundskolan, och sedan har vi den yttersta ringen, och det är ju omvärlden och det är ju väldigt många olika typer av faktorer som kan påverka skolan, och en sådan är ju, det kan vara ekonomiskt läge eller som i det här fallet så har vi ju coronapandemin.

Mikael: - I det här materialet som finns för scenarioplaneringen, det stödet, så har ni nu presenterat tre scenarier. Kan du kort bara beskriva vilka de tre scenarierna är, och hur kom ni fram till dem?

Kristoffer: - Dels är det ett scenario A som vi kan kalla det, det är en öppen skola. Skolan går tillbaka till någon form av normalläge, fast man har en förhöjd bered-

skap för att kunna stänga igen. Vi har ett scenario B som är mer av en flexibel skola, där man har både online-undervisning och offline-undervisning, alltså både när man är i skolan och är på distans. Sedan har vi ett tredje scenario som väl är det som kanske ligger längst bort lite beroende på, men det är att vi har en skola med större och starkare restriktioner och en större beredskap där man behöver jobba både online och på distans under en längre tid. Men det ska vi också tillägga, att det här materialet hela tiden uppdateras.

Mikael: - Så de här tre scenarierna som ni har tagit fram kan komma att kompletteras eller ändras beroende på hur situationen förändras under hösten?

Kristoffer: - Ja, exakt så. Därför har vi också... jobbar vi väldigt mycket med versionshanteringar så att man kan se vilken version man är inne och tittar på just nu, för det är en väldigt snabb och rörlig tid vi lever i och därför måste vi också anpassa materialet efter det.

Mikael: - Men om man nu som utbildningssamordnare inser att det här verkligen är en fråga jag måste ta tag i, hur börjar man då?

Kristoffer: - Har man inte överhuvudtaget kikat in i materialet från början, så tycker jag att det är liksom den första delen. Ta dig igenom de här olika scenarierna, men också framför allt fokusera på de här olika konsekvenserna som står beskrivet under respektive scenario och sedan också anpassa det utifrån den nivån du är på. Är det på skolnivå, bara fokusera på de frågorna som rör skola och det arbete som finns kopplat till det. Det är ett ganska mastigt material på nästan 50 sidor, men bara genom att ta sig igenom materialet, läsa det och diskutera det, så upplever jag i alla fall, och det har varit ambitionen att man kommer ganska långt med det för att öka sin förståelse för vad det här är och vilka frågor man behöver ställa sig för att känna att man är trygg i det arbetet.

Mikael: - En fråga som man kan känna att den uppstår, det är ju att många utbildningsanordnare och många som jobbar hos, eller vid, utbildningssamordnare, är nog ganska oroliga inför och under hösten - Hur motiverar man medarbetare till att "Nu lägger vi den tid det tar för att göra den här planeringen?"

Kristoffer: - Jag tror såhär att det blir väldigt jobbigt att hela tiden bli reaktiv på saker och ting och få släcka bränder och någonstans så är det lite det som man under våren har fått göra för att det varit så snabba kast, och det har också varit otroligt stressande för väldigt många verksamma inom skolan när man har gjort ett fantastiskt jobb utifrån rådande situationen som har varit. Men jag tror också att genom att investera den tiden, och det behöver inte vara... nu säger jag inte att det här är tio, femton, tjugo eller trettio timmar man ska avvara, men att i alla fall börja lyfta på de frågorna som finns där, till exempel Hur fortsätter skolorna jobbar med sitt digitala ekosystem, alltså de digitala tjänsterna som finns kopplat

till skolan, kommunikationsstrategi till exempel, alltså jag tror att man sparar tid på sikt genom att börja i arbetet, och någonstans måste vi börja, och jag tror att ju tidigare vi kan göra det där vi inte är i en situation där man är super... har kniven mot strupen grejen, så är det bra.

Mikael: - Det måste väl också vara så att ju känsligare en organisation är för plötsliga förändringar, desto mer relevant måste det nästan vara att jobba med en sådan här typ av scenarioplanering?

Kristoffer: - Ja, och någonstans så har vi ju försökt göra delar av det här arbetet som en hjälp, så att vi inte behöver sitta... så respektive utbildningssamordnare inte behöver sitta någonstans och visualisera en möjlig framtid på egen hand, utan det är ju det vi har velat hjälpa till med att någonstans försöka greppa den här osäkerheten och säga att nämen, det här är en rimlig väg, och det här är en trolig väg, och det här är en möjlig väg. Titta på de tre perspektiven och utgå ifrån de, så har vi väl någonstans försökt skala bort så mycket andra osäkerheter runt omkring.

Mikael: - Vi kan väl gå in på lite mer i praktiken. På Skola hemmas webbsida så finns det ju material som man kan ladda ner, och där finns det olika typer av förberedda övningar och stöd och så vidare. Men om du berättar, Hur ska organisationen använda det här materialet och arbeta efter de olika scenarierna?

Kristoffer: - Precis som du säger, Mikael, så är det så att på Skola hemma, så finns det förberedelsematerial där vi presenterar dels själva metoden scenarioplanering där vi också går igenom de här tre scenarierna som vi pratade om förut, men om det är så att man vill verkligen fördjupa sig i arbetet, så finns det ett förslag på en workshop som man kan jobba med, och den kräver ju sin tid och sina resurser. Vi har räknat på att det tar ungefär tre timmar att genomföra den här workshopen. En annan viktig fråga i detta också, det handlar ju om att man kommer att behöva göra det här till sitt eget. Vi försöker jobba ganska brett här, genom olika skolformer och så där, så att vi vet också att man har lite olika utmaningar med sig in i ett scenarioplaneringsarbete. Det är därför att frågorna är så pass öppna så att de ska kunna möta flera olika behov och utmaningar.

Mikael: - Men om vi skulle göra ett tankeexperiment, att du är ansvarig utbildningsanordnare och har ett antal utbildningar och ett antal konsulter, skulle du kort kunna beskriva processen hur du skulle jobba, hur du börjar, vilka skulle vara med, vilka moment som ingår och vilka skulle vara med och så vidare.

Kristoffer: - Nej, men alltså, det som jag tänker, någonting som är viktigt i det här arbetet är att man skulle vilja få med så många perspektiv som möjligt i organisationen, och därför skulle jag, som utbildningsanordnare, titta på Kan vi få med ett lednings perspektiv in i frågan in i det här arbetet, tillsammans med pedagoger, lärare, såklart och de här konsulterna också? Det är inte alla som har den möjligheten, men det kan ju också vara så att man har, inom ramen för högskolan, också

en IT-resurs eller någon som jobbar med de här frågorna så att vi jobbar med ett brett perspektiv på verksamheten. Sedan kan vi visa oss superpraktiska här i underlaget som vi har. Det är vi som bestämmer ungefär en tid på cirka tre timmar som vi säger att den här workshopen kommer att ta. Då hade jag ju sett till så att man har en person som leder det här arbetet. Har man en workshopledare eller facilitator eller vad vi kallar det, och sedan handlar det om att inte gå igenom alla nivåer, för det är ju kanske onödigt egentligen att sitta och titta alldeles för mycket på den nationella nivån när vi ska ner och jobba mer med när vi egentligen är väldigt praktisknära så att ni väljer vilken nivå som är relevant för er, och då blir det oftast att det är huvudmannanivå eller skolnivå som vi ska gå ner och titta på, och sedan handlar det om att respektive deltagare i det här arbetet ska få kika in och ge sina perspektiv på de olika frågorna och vad väcks det för tankar utifrån vårt verksamhetsperspektiv. Vad är viktiga frågor för oss att adressera? Det är därför detta materialet någonstans ska göras till sitt eget så att koka ner det till att få kanske tre, fyra olika punkter som man behöver jobba vidare med. För ska man ta sig an hela arbetet eller ta sig an hela det här materialet så kan det ju upplevas lite mastigt tror jag.

Mikael: -Det man kan göra är att man väljer till exempel att vill man så kan man jobba bara på skolnivån.

Kristoffer: - Man behöver absolut verkligen det. Jag tror att det är viktigt i det här sammanhanget att poängtera att nej, det handlar inte om att lyfta blicken mot det nationella eller kanske inte ens mot huvudmannanivån utan gå ner på skolnivå så är det där ni bestämmer er för att fokusera och välja att jobba vidare.

Mikael: - Om vi tar nu till exempel skolnivån här, vilka frågor det kan dyka upp eller som finns med som man tar upp under sina workshops?

Kristoffer: - Jo, men till exempel så är det så att en konsekvens som finns på en skolnivå det är ju till exempel hanteringen av utbildningsskuld, alltså, vi har sett, det har ju funnits en oro under våren att elever inte har fått med sig de kunskaper som de troligtvis skulle behöva ha med sig. Ett exempel på en sådan fråga som man kan fundera på är ju hur läget avseende utbildningsskulden ser ut på skolan och finns det grupper av elever som eller studenter som har drabbats hårdare och vilka insatser behöver göras på skolan för att ta igen utbildningsskulden? Det finns ett annat perspektiv som till exempel berör kompetensutvecklingsbehov, för det kan ju också finnas sådant bland lärare ute på skolorna. Det har vi också, man har gått över till att jobba online. Hur påverkar det kompetensutvecklingsbehovet, och då handlar det om att synliggöra det här fortbildningsbehovet hos personalen. Kan man samarbeta och utbyta erfarenheter som andra skolor eller andra yrkes-högskolor har och sedan också vilket behov av stöd behöver skolorna från huvudmannen då.

Mikael: - Materialet är väl så öppet så att det tillåter att man utifrån egna förutsättningar lägger in egna frågeställningar och så säger det här rastret också.

Kristoffer: - Absolut gör det det, och till det här materialet finns det också, har vi också tagit fram ett arbetsmaterial som dels består av en Powerpoint med underlag för själva workshopen som man kan använda sig av och få hjälp av och sedan har vi också tomma matriser som man som utbildningsanordnare kan använda sig av för att få ner sina egna perspektiv. Man har också dragit egna erfarenheter under vårens arbete, som man också naturligtvis bör föra in i det här arbetet.

Mikael: - Men när man gått igenom det här materialet och gjort workshops, vad är det praktiska utfallet av det här arbetet?

Kristoffer: - Säg att vi har tre, fyra olika moment eller faktorer som vi känner att vi behöver jobba vidare med, exempelvis kompetensutveckling. Då är det ju jätteviktigt att ett, vi behöver informera om det här i organisationen, så att man förstår vad det är vi ska jobba vidare med, men sen också att lägga upp en plan för om kompetensutvecklingsfrågan är en viktig fråga för oss i organisationen, som vi har sett, då behöver vi också sätta upp en plan för hur vi jobbar med kompetensutveckling. Det handlar till exempel om att vi behöver bli bättre på att starta igång lektionerna under distansutbildningen. Så om det är en fråga så kan det ju det vara någonting som vi behöver sätta upp en plan för, men det handlar ju väldigt mycket om att vara öppen och transparent i vad är det för utveckling som råder och vad ska vi jobba med och sedan också försöka hitta någon person som någonstans behöver ansvara för respektive del.

Mikael: - Så egentligen är det någon form av beredskapsplan man kan säga att man tar fram utifrån det här.

Kristoffer: – Ja, och på samma sätt som vi är noga med att vara tydliga med att det här är ett material som hela tiden kan uppdateras beroende på rådande läge, så tror jag också att man som utbildningsanordnare behöver vara väldigt öppen och transparent med att det här är ett arbete som också kommer att kunna uppdateras utifrån vilken situation vi står inför om tre veckor, men då har vi också något att utgå ifrån tänker jag.

Mikael: - Är det så att det här materialet känns som att det hjälper också skolenheter med sin omvärldsbevakning om man som en liten organisation inte har resurser att göra det själv?

Kristoffer: - Ja alltså, på samma sätt som vi har tänkt att underlaget ska hjälpa för att förstå scenarioplaneringen, så är det också så att det är ett fantastiskt stöd för själva omvärldsbevaknings delen, också för att vi längst bak i det här materialet har tagit fram, med hjälp av experter, tagit fram resurser och läsvärda texter, rapporter och undersökningar på dels scenarioplanering, hur andra har gjort i världen, men också på hur pandemin och distansundervisningen har påverkat. Genom att

ta del av det här materialet så får man också en ganska god bild och vidare läsning helt enkelt, så att man kan ta del av mer material.

Mikael: - I de rekommendationer som kommer från Folkhälsomyndigheten så läggs ju väldigt mycket ansvar på huvudmannanivå. Det beror ju framför allt på att situationen är så väldigt olika på olika ställen med tanke på storlekar och geografi och hur spridning är och så vidare. Men man ser väldigt lite av Hur ska man göra? och det saknas kanske ibland också det här med Vad ska vi utgå ifrån då vi gör våra bedömningar? Känner du att det här materialet hjälper till med det?

Kristoffer: - Ja, men jag tycker det är för att dels om vi ska ta det med det stora perspektivet så blir det hela Skola hemma-arbetet någonstans, ett fönster för en stor omvärldsbevakning i sig. Men när det gäller just scenarioplaneringsarbetet rent specifikt, så är det ju verkligen det som har varit ingången av att vi behöver fokusera oss och ta bort så mycket runtomkring som gör att du som enskild utbildning anordnare ska ha möjligheten att kunna faktiskt fördjupa dig ner i de frågorna som faktiskt berör dig, det är därför vi också har valt att utgå ifrån de här tre nivåerna av en nationell nivå, huvudmannanivå och skolnivå för att se till att de frågeställningarna skiljer sig åt ganska mycket, så det är ju verkligen, har verkligen varit ambitionen. Jag tycker att man kan få ta del av det i det här planeringsarbetet.

Mikael: - Det känns som ett väldigt spännande område som man kan prata väldigt länge om. Vi har ju begränsat med tid, om vi ska börja runda av litegrann, om man är en mindre organisation, vad tycker du man ska prioritera?

Kristoffer: - Nummer ett, det är ju att verkligen läsa materialet om man inte har gjort det. Ta del av våra tre scenarier som vi har plockat fram, läs och titta igenom de konsekvenserna och de frågorna som vi har lyft i materialet, för jag tror att bara det ger en bra vägvisare på hur man kan ta sig an frågan. En annan sak som jag tycker är viktigt, och det är ju att man försöker prioritera arbetet med scenarioplanering för att vi vet att man är i en tid som är väldigt föränderlig, och då är det också viktigt att någonstans känna sig så förberedd som möjligt, så att avsätta den tiden för att jobba med de här olika scenarierna, så att man känner att man inte riktigt blir tagen på sängen sedan när någonting inträffar tycker jag också är superviktigt. Den sista delen i det här, det är väl också någonstans att utifrån ett omvärldsperspektiv, om man inte har de resurserna själv, så tycker jag att det är fortsatt viktigt att besöka Skola hemma och gå in och ta del av det arbete som görs, för där får man kontinuerlig information och uppdatering kring läget och hur man kan tänka vidare.

Mikael: - ...Och för att vi ska vara extra tydlig så är det på skolahemma.se som om alla de här materialen finns.

Kristoffer: - Det stämmer.

Mikael: - Tack så väldigt mycket. Det var ett väldigt spännande samtal, och det känns som att det här är ett bra sätt att öka beredskapen att man minskar oron inför att den här hösten är väldigt osäker just nu. Tack så mycket Kristoffer för att du tog dig tid att vara med här i Distansstödspodden.

Kristoffer: - Tack jättekul att få vara med!

Mikael avslut: Du har lyssnat på Distansstödspodden från Myndigheten för yrkeshögskolan, en del av projektet Distansstöd för anordnare som ställer om till distansundervisning. På myndighetens hemsida hittar du webinarier och mer information om projektet. Fler avsnitt av Distansstödspodden hittar du där poddar finns.